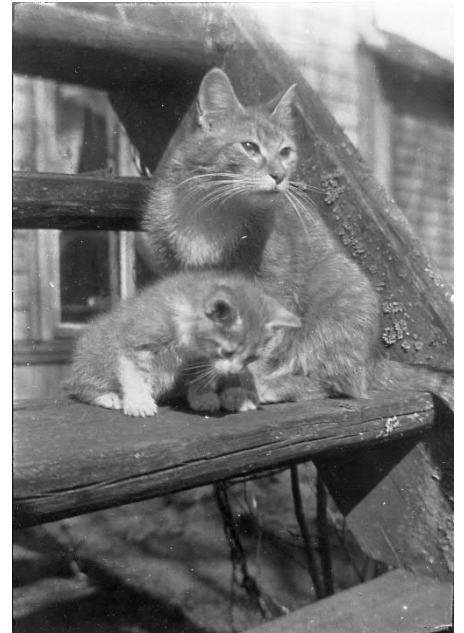

Kokoelmasta poimittua aineistoa muistelun virikkeeksi: Kotieläimet

Jaakko Länkelä on runonkeruumatkallaan 1858 kirjoittanut seuraavan laulun muistiin Seiskarista tai Lavansaaresta ja taidetaanpa se tuntea vielä nykyisinkin jonkinlaisena versiona.

Kissat rumpua lyövät,
Neljä hiirtä ne tantsiit,
Paarmat ne pauhaat,
Kaikk' maailma laulaa.
Jos suru tulee,
Anna surun mennä,
Jos ilo tulee,
Anna ilon olla.
(Kaukomieli VII, s. 125)

Södergran, Edith. Två katter på stegen.
Raivola, 1910-20-luku / Historiska och
litteraturhistoriska samlingen (CC BY 4.0)

Ja laulun myötä voi sanoa, että monesti kotieläimet tuovat paljon iloa ja lohtuakin. Pohjois-Karjalan museo on kerännyt ihmisten muistoja koti- ja lemmikkieläimistä ja niitä on julkaistu 1996 ilmestyneessä kirjassa *Minä, Mustikki ja Mansikki*. Eräskin kertoja muistelee perheen kissan roolia näin (s. 73):

”Kissa oli nuoruus- ja lapsuusajan paras ystävä. Sitä voi pitää hyvänä ja vuoteessa sen hyrinä nukutti ja rauhoitti. Kissa oli yksinhuoltajaäitini mielestä hyvä sen vuoksi, että se pyydysti hiiriä ja sai kodin ulkopuolelta ruokansa. Tarvitsi vain silitystä ja maitoa. Näinpä monta kertaa äidinkin ottavan Mosse-kissan syliinsä ja sitä silitellessään rentoutuvan ja unohtavan elämän ankeuden.”

Turhaan ei koiraa sanota ihmisen parhaimmaksi ystäväksi, niin paljon on muistoja tallennettu koirien edesottamuksista. Edellä mainitussa teoksessa *Minä, Mustikki ja Mansikki* kerrotaan ikimuistettavasta *Virkku-lemmikistä* (s. 73):

”Kiinnyin Virkku-koiraamme. Se nukkui veljeni sängyssä jalkopäässä, kulki mukana onkimatkoilla ja veljeni mukana koulussa, missä se vietti ajan luokassa pulpetin alla. Se oli pieni sekarotuinen pystykorva. Rakastimme Virkku. Kun pojat painivat pihalla ja veljeni jäi alakynteen, Virkku tarrasi naapurin poikia housunpersauksiin. Se oli uskollisista uskollisin koko perheen ystävä. Sen pientä, siroa päätä ja uskollisia ruskeita silmiä en unohda koskaan.”

Lemmikkieläin on voinut saada täysivaltaisen perheenjäsenen aseman. Näin voi myös tulkita Ilmari Sahlmanin kirjoittamasta kirjasta, jossa hän kertoo Roope-nimisen koiransa elämäkaaresta (*Ja kaverimme Roope*). Omistajan ja eläimen välille on muodostunut lämmin ja läheinen suhde (ss. 80-81):

”Saunan jälkeen minulla on tapana syödä jäädytettyinä olleita ja sulatettuja punaisia viinimarjoja istuessani nojatuolissa katsellen television ohjelmia. Niin tein nytkin. Roope istui nojatuolin vieressä aivan lähelläni. Se seurasi tarkasti katseellaan, kun panin viinimarjatertun suuhuni, purin hampaani yhteen ja vedin terttuudon hampaitteni välistä. Se katsoi niin tarkkaan syömistäni, että tarjosin sillekin terttua. Se otti tertun suuhunsa, puri hampaansa yhteen ja minä vedin terttuudon sen suusta. Tästä alkaen söimme Roopen kanssa aina yhdessä punaisia viinimarjoja. Melkein aina näin tapahtui saunailtoina; terttu mulle terttu sulle periaatteella.”

Oma lukunsa on sitten maalaistalojen kotieläimet. Niihinkin on voinut tulla kiintymyssuhde, mutta humoristisiakin piirteitä niiden tempauksissa voi nähdä – ainakin jälkikäteen! Minä, Mustikki ja Mansikki, ss. 73-74: ”Meille otettiin aina keväisin sika ja koska navetta oli viileä pienen porsaan olla niin se sai aluksi kasvaa puisessa laatikossa tuvan nurkassa. Se tottui näin ihmisiin ja aina alkukesään juoksenteli vapaana pihapiirissä. Kerran olin laittanut ruokaa ja keitetyt perunat padassa pöytään. Menin huutamaan toisia pellolta syömään. Sikapa meni sillä aikaa sisälle ja seiso pöydällä syömässä perunoita. Niin siitä tuli karsinapossu ja vapaus loppui siihen kuten yhteiset saunomisreissutkin. Se piti kovasti löylystä ja vastomisesta. Syksyyn mennessä suhde laimeni ja teurastusaikana kaikki tuntui luonnolliselta joskin haikealta.”

Kirsti Hassinen on harrastanut ja kasvattanut maatiaisrotuja ja julkaissut eläimistään vuonna 2006 kirjan ”Maatiaisten matkassa”. Eläinten kanssa kyllä sattuu ja tapahtuu, tästä osoituksena perheen muuttoon Kontiolahden Pyytivaaraan liittyvä tapaus (s. 41): ”Kasvatimme omista tipuista --- kukon, joka ristittiin Pilven Pietariksi Pyytivaaralle muuton kunniaksi. Siirtäessämme kanoja ja kukkoa muuttoautosta suuresta pahvilaatikosta uuteen kanalaan Pilven Pietari lennähti karkuun. Saimme kaikki kanat sisään ja yritimme ohjalla Pietaria häkin ovesta. Mutta sepä lähtikin itsepäisenä kohti kanalan takana alkavaa synkkää kuusikkoa. Pelästyneen kukon kiinniottaminen ei ole helppoa. Pian luovutimme ja ajattelimme sen itseksensä palaavan kanojensa luo, kun jätämme sen rauhaan. Mutta Pietari jatkoi jääräpäisesti oleskeluaan Pyytivaaran metsäisellä rinteellä. Seuraavana aamuna kello viisi se sitten herätti koko kylän kiekumalla komeasti melkein vaaran huipulla. Näin juhlallisesti kukkomme tiedotti uusien asukkaiden muuttamisesta kylään. --- Iltapäivällä se oli saanut onneksi metsäläisenä olosta tarpeekseen ja kierteli motkottaen kanahäkkiä, jonne se luikahti nopeasti avatessamme oven.”

Ennen oli tapana, että kotieläimiä laskettiin kesäksi vapaasti laitumille ja metsiin etsimään ruokaa. Näin on tapahtunut myös Tiituksen kirjassa ”Rakkaus on nopeampi Piironen päsäkin” Piironen lampaille ja päsäille. Kun Piironen tytär Annastiina meni eläimiä syyskesällä kiinniottamaan, lampaat kyllä antautuivat, mutta päsä ei. (s. 62) ”...se pyrkii tuo vanha päsä metsittymään, kun saa olla koko kesän valtoinaan salolla, selitti Tuomas Kontkanen.” Ja niinpä poliisikonstaapeli Kontkanen kaverinaan kyläläinen Heikki Piiparinen lähtivät ottamaan kiinni päsä (s. 86): ”Heikki Piiparinen kaarsi aina kauempaa ja ajeli päsä kohti poliisia, joka oli katajapehkojen takana piilossa ja sieltä hyökkäsi päsän lähestyessä, mutta monta yritystä saatiin tehdä, ennen kuin poliisin onnistui päästä päsäin käsiksi. Siinä menivät nurin poliisi jos päsäkin, mutta poliisi ennätti saada päsän koivesta kiinni, ja kyllä se sitten pysyi. Päsä kiinnitettiin Heikki Piiparisen nahkaremelillä ja lähdettiin sitä juonittelemisestaan ja vastaanharaamisestaan huolimatta kuljettamaan pois salolta.”

Westermarck, Nils. Päsä kuvattavana.

Suomen maatalousmuseo Sarka (CC BY-NC-ND 4.0)

Lähteet

- Hassinen, Kirsti: Maatiaisten matkassa, Maahenki 2006
 Kaukomieli VII, Viipurilaisen Osakunnan julkaisu, 1935
 Minä, Musti ja Mansikki, Pohjois-Karjalan museo, 1996
 Sahlman, Ilmari: Ja kaverimme Roope, omakustanne, 2002
 Tiitus: Rakkaus on nopeampi Piironen päsäkin, 1920